

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 5Svk/31/2022
Identifikačné číslo spisu: 6021200129
Dátum vydania rozhodnutia: 28. februára 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Juraj Vališ
Funkcia: predseda senátu
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:6021200129.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Juraja Vališa, LL.M. (spravodajca) a členiek senátu JUDr. Petry Príbelskej, PhD. a JUDr. Anity Filovej, v právnej veci žalobkyne: Ľ. M., E.. XX.XX.XXXX, J. I. Y. XXX/XX, XXX XX Y., proti žalovanému (sťažovateľovi): Centrum právnej pomoci, kancelária Banská Bystrica, so sídlom Skuteckého 30, Banská Bystrica, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí žalovaného č. KaBB/5536/2021, ČRZ: 14128/2021 z 18. februára 2021 a rozhodnutia žalovaného č. KaBB/5536/2021, ČRZ: 17396/2021 z 1. marca 2021, v konaní o kasačnej sťažnosti žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 75S/22/2021-140 z 9. februára 2022, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 75S/22/2021-40 vo výrokoch II. a III. z r u š u j e a vec krajskému súdu v r a c i a na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

1. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom č.k. 75S/22/2021-140 z 9. februára 2022 podľa § 98 ods. 1 písm. g/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) vo výroku I. odmietol žalobu v časti preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného č.sp. KaBB/5536/2021, ČRZ: 14128/2021 z 18. februára 2021, ktorým žalovaný podľa § 11 zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z. (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z.z.“ alebo „zákon o poskytovaní právnej pomoci“) v spojení so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej len „zákon č. 71/1967 Zb.“ alebo „Správny poriadok“) a v spojení s Organizačným poriadkom Centra právnej pomoci, predbežne žalobkyňi v právnej veci vedenej na Okresnom súde Zvolen sp.zn. 10C/23/2020 právnu pomoc neposkytol. Odmietnutie žaloby v tejto časti krajský súd odôvodnil tým, že išlo o rozhodnutie predbežnej povahy, ktorého súdny prieskum je vylúčený v zmysle § 7 písm. e) SSP, keďže k ujme na subjektívnych právach u žalobkyňi nemohlo dôjsť, ak mala možnosť (čo aj využila), podať správnu žalobu proti rozhodnutiu žalovaného o samotnom nároku (t.j. rozhodnutie č. KaBB/5536/2021, ČRZ: 17396/2021 z 01. marca 2021). Ďalej krajský súd napadnutým rozsudkom

podľa § 191 ods. 1 písm. g) SSP a § 191 ods. 4 prvá veta SSP vo výroku II. zrušil rozhodnutie žalovaného č. sp. KaBB/5536/2021, ČRZ: 17396/2021 z 1. marca 2021 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie“) a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie.

2. Napadnutým rozhodnutím žalovaný nepriznal žalobkyni nárok na poskytnutie právnej pomoci vo veci „ochrana osobnosti“, na základe jej žiadosti o poskytnutie právnej pomoci doručenej žalovanému dňa 16. februára 2021. Uvedené odôvodnil tým, že po preskúmaní príjmov žalobkyne mal za preukázané, že nespĺňa jednu z kumulatívnych podmienok poskytnutia právnej pomoci, ktorou je podmienka, že žiadateľ sa musí nachádzať v stave materiálnej núdze. Žalovaný posudzoval aj možnosť poskytnutia právnej pomoci s finančnou účasťou, ak by to bolo primerané okolnostiam žiadanej právnej pomoci v zmysle § 6b ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z., pričom uviedol, že predmetná právna úprava mu dáva len možnosť takúto právnu pomoc poskytnúť, nie povinnosť a teda zákon zveril žalovanému, aby sám v rámci voľnej úvahy rozhodol o poskytnutí právnej pomoci v tých prípadoch, kde je to primerané okolnostiam žiadanej právnej pomoci. Poukázal na to, že primeranými okolnosťami možno rozumieť taký právny stav, ktorý by mal byť posudzovaný s osobitným zreteľom a hodný osobitnej ochrany zákonom. Poukázal na to, že interné usmernenie žalovaného 2015/2 v čl. II ods. 5 konkretizuje, aké sú primerané okolnosti, ktoré sú podmienkou poskytnutia právnej pomoci podľa § 6b ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z., pričom tými sú také okolnosti alebo skutkový stav a sociálna situácia žiadateľa, ktorá nasvedčuje tomu, že by neposkytnutie právnej pomoci alebo neposkytnutie právne pomoci s finančnou účasťou malo vážne následky a/alebo spôsobilo vážnu ujmu na živote, zdraví alebo právach žiadateľa. V tejto súvislosti žalovaný uviedol, že právna vec, s ktorou sa žalobkyňa na neho obrátila sa týka ochrany osobnosti a jej prípadný neúspech v žiadnom prípade nespôsobí vážne následky alebo vážnu ujmu na živote, zdraví alebo na právach.

3. Krajský súd s poukazom na kumulatívne podmienky poskytnutia právnej pomoci bez finančnej účasti podľa § 6 ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.z. (t.j. príjem nemá presahovať 1,4-násobok sumy životného minima (písm. a/); nejde o zrejmu bezúspešnosť sporu (písm. b/) a hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčíslieť v peniazoch (písm. c/) uviedol, že nesplnením už aj jednej z nich v zásade nie je možné právnu pomoc priznať a teda zmiernením nepriaznivého dôsledku v podobe nepriznania právnej pomoci pre nesplnenie podmienky materiálnej núdze žiadateľa sú zákonom stanovené výnimky v ustanovení § 6b ods. 2, ale aj v § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z.. V tejto súvislosti konštatoval, že nebolo sporné, že žalobkyňa nespĺňa podmienku v zmysle § 6 ods. 1 písm. a/ zákona č. 327/2005 Z.z., a to podmienku príjmu nepresahujúceho 1,4-násobok životného minima, pričom zároveň nespĺňa ani podmienku stanovenú v § 6a zákona č. 327/2005 Z.z. (t.j. podmienky na poskytnutie právnej pomoci s finančnou účasťou). K tomu poukázal na to, že jej mesačný príjem v posudzovanom období august 2020 až január 2021 presahuje aj 1,6-násobok životného minima, rovnako aj v mesiaci podania žiadosti, t.j. vo februári 2021. V období august 2020 až január 2021, rovnako aj vo februári 2021 predstavoval 1,4-násobok sumy životného minima sumu 301,- € a 1,6-násobok sumy životného minima sumu 344,- €, pričom žalobkyňa mala v tomto období mesačný príjem 360,60 € (s výnimkou v mesiaci január a február, kedy mala príjem 370,- €). Krajský súd konštatoval, že žalobkyňa, hoci aj nepatrne presahuje svojím príjmom, ktorým je výlučne invalidný dôchodok, hranicu pre priznanie právnej pomoci bezplatnej, ale aj s finančnou účasťou.

4. Krajský súd s poukazom na rozsudky Najvyššieho súdu SR vo veciach sp.zn. 5Sžo/2/2014 a sp. zn. 4Sžo/12/2016 uviedol, že žalovaný je povinný vždy ex offio skúmať a posudzovať, či sú v konkrétnom prípade splnené podmienky podľa § 6b ods. 1 a 2 zákona č. 327/2005 Z.z., a to bez ohľadu na to, či to navrhne žiadateľ, pretože pokiaľ žiada o poskytnutie právnej pomoci s plnou úhradou, je potrebné jeho žiadosť posudzovať ako žiadosť pre všetky formy právnej pomoci v hmotnej núdzi poskytované žalovaným v zmysle zákona. V tejto súvislosti konštatoval, že žalovaný postupoval správne, ak žiadosť žalobkyne posudzoval aj intenciách § 6b ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z., v zmysle ktorého, ak príjmy prevyšujú zákonom určenú hranicu materiálnej núdze, žalovaný môže poskytnúť právnu pomoc s finančnou účasťou oprávnenej osoby, ak je to primerané okolnostiam žiadanej právnej pomoci. Krajský súd v súvislosti s odôvodnením žalovaného, že vzhľadom na povahu veci, s ktorou sa žalobkyňa obrátila na Okresný súd Zvolen (ďalej aj len „OS ZV“) - ochrana osobnosti - ani prípadný

neúspech žiadateľky by nespôsobil vážne následky alebo vážnu ujmu na živote, zdraví alebo na právach žiadateľky, konštatoval, že došlo k podstatnej chybe v postupe žalovaného, ak v konaní riadne nezistil skutkový stav, pretože nie je zrejmé o akú vec ide v konaní pred okresným súdom a preto žalovaný nemôže tvrdiť, že by práva žalobkyne neboli poškodené nepriznaním právnej pomoci. Krajskému súdu nie je zrejmé, ako žalovaný dospel k záveru, že právna vec, s ktorou sa na neho obrátila žalobkyňa sa týka ochrany osobnosti, pretože zo záhlavia uznesenia OS ZV č.k. 10C/23/2020-102 z 26. januára 2021 nevyplýva, že by sa malo jednáť o ochranu osobnosti. Krajský súd zistil z ďalšieho uznesenia OS ZV č. k. 10C/23/2020-83 z 23. septembra 2020, ktorým bola žalobkyni uložená poplatková povinnosť, že predmet konania bol označený ako povolenie obnovy konania. Krajský súd ďalej uviedol, že z podaní žalobkyne, najmä ich príloh, obsahu administratívneho spisu, ako aj jeho rozhodovacej činnosti je mu známe, že žalobkyňa vystupuje, resp. vystupovala ako účastníčka konania (strana) vo viacerých súdnych konaniach vedených na OS ZV a Okresnom súde Žiar nad Hronom, pričom nie je zrejmé, ktorého konania by sa mala eventúrna obnova konania týkať. Vo všetkých, v zásade ťažko zrozumiteľných podaniach žalobkyne možno vyčítať jej nespokojnosť s vykonaním umelého prerušenia tehotenstva bez jej súhlasu počas hospitalizácie na psychiatrii, k čomu malo dôjsť pred viacerými rokmi, ako aj jej nespokojnosť so spôsobom a výsledkom rozhodovania o jej podaniach, žalobách s tým súvisiacich.

5. S poukazom na rozsudky Najvyššieho súdu SR vo veciach sp.zn. 7Sžo/29/2016, sp.zn. 8Sžo/4/2018, sp.zn. 6Sžk/20/2020 a sp.zn. 6Sžk/4/2020 krajský súd konštatoval, že povinnosťou žalovaného je vyhodnocovať status žiadateľa v intenciách komplexnej právnej úpravy zákona č. 327/2005 Z.z., t.j. nie len v intenciách ustanovenia § 6b ods. 2 zákona, ale aj v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona, podľa ktorého ak ide o vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti, môže riaditeľ po predchádzajúcom stanovisku rady rozhodnúť o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci osobám, ktoré nespĺňajú podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa tohto zákona z prostriedkov žalovaného. K tomu uviedol, že z administratívneho spisu zistil, že žalovaný v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. žiadosť žalobkyne vôbec neposudzoval, resp. z vyjadrenia žalovaného, ani z obsahu jeho spisu táto skutočnosť nevyplýva. V tejto súvislosti konštatoval, že vzhľadom na to, že žalovaný nevyhodnocoval status žiadateľky aj v intenciách § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. a v súlade s touto právnou úpravou nepostupoval ešte pred vydaním napadnutého rozhodnutia, v jeho konaní sa vyskytla vada, ktorá mohla mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia, pričom nie je relevantné, či sa žiadateľka domáhala takéhoto postupu, pretože v súlade s článkom 46 ods. 1 Ústavy SR a článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (právo na spravodlivé súdne konanie) bolo povinnosťou žalovaného žiadosť hodnotiť aj v intenciách uvedenej právnej úpravy. S ohľadom na uvedené preto zrušil napadnuté rozhodnutie žalovaného a vec mu vrátil na ďalšie konanie, v ktorom ho zaviazal nanovo posúdiť žiadosť žalobkyne podanú 16. februára 2021 a rozhodnúť o nej z hľadiska splnenia zákonných podmienok, pričom žalovaný má komplexne posúdiť opakovane status žalobkyne aj v intenciách ustanovenia § 6b ods. 2 zákona č. 327/2005 Z.z., ako aj v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z., čo doposiaľ nevykonal.

6. Žalovaný ako sťažovateľ podal včas kasačnú sťažnosť smerujúcu voči napadnutému rozsudku krajského súdu v časti výroku II., ktorú odôvodňoval § 440 ods. 1 písm. g/ SSP. Sťažovateľ namietal, že krajský súd skúmal napadnuté rozhodnutie nad rozsah žaloby, pričom v zmysle § 134 ods. 2 SSP je viazaný žalobnými bodmi.

7. Ďalej sťažovateľ namietal voči konštatovaniu krajského súdu o jeho povinnosti vyhodnocovať status žiadateľa v intenciách komplexnej právnej úpravy zákona č. 327/2005 Z.z., t.j. nie len v intenciách ustanovenia §6b ods. 2 zákona, ale aj v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 cit. zákona. Sťažovateľ sa nestotožnil s týmto konštatovaním krajského súdu z dôvodu, že názor, ktorý krajský súd prezentuje ako ustálený názor súdu vyššej authority sa za taký považovať nemôže, už len z toho dôvodu, že v obdobnej veci ako je vec žalobkyne Najvyšší súd SR uznesením sp.zn. 1Sžk/7/2020 z 23. februára 2021 rozhodol tak, že senát 1S Najvyššieho súdu SR postúpil vec vedenú pod sp.zn. 1Sžk/7/2020 na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu SR a to z dôvodu odlišnosti rozhodnutí.

Základom odlišnosti oboch právnych názorov je na jednej strane povinné prihladenie k možnej existencii dôvodov hodných osobitného zreteľa v zmysle § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z., hoci na ich možnú existenciu žalobca v správnom konaní pred sťažovateľom neupozorňoval. Poukázal na to, že predkladajúci senát po predbežnom preskúmaní veci vyslovil záver, že sťažovateľ nebol v tomto konaní povinný vykonať aplikáciu § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. bez opory v argumentácii žalobcu. Keďže v zákone č. 327/2005 Z.z. nie je ustanovená sťažovateľovi povinnosť, aby každé jedno rozhodnutie o nepriznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci z dôvodu nesplnenia podmienky materiálnej núdze predkladal rade Centra právnej pomoci (ďalej aj len „rada CPP“), tak po zvážení všetkých okolností právnej veci žalobcu, nepovažoval sťažovateľ takýto postup v prípade konkrétnej veci žalobcu za dôvodný. Sťažovateľ považuje za nevhodné a neprimerané každé jedno rozhodnutie o nepriznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci predkladať rade CPP. Sťažovateľ sa stotožnil s tým, čo uvádzal Najvyšší súd SR v odôvodnení Uznesenia 1Sžk/7/2020 v bode 35: „Podľa mienky predkladajúceho senátu nič v slovenskom právnom poriadku neodôvodňuje záver, že v zmysle zákona č. 327/2005 Z.z. a v kontexte s ústavnou požiadavkou na právo na súdu a inú právnu ochranu a v jeho medziach na plné zabezpečenie prístupu na súd reprezentované najmä možnosťou poskytnúť právnu pomoc podľa ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z., musí byť rozhodnutie žalovaného s cieľom vyhnúť sa akejkoľvek ľubovôli a v snahe dosiahnuť vydávanie preskúmateľných rozhodnutí aspoň v minimálnej miere odôvodnené, prečo žalovaný toto ustanovenie pri svojom rozhodovaní o žiadosti nezohľadnil.“ K názoru krajského súdu, že žiadosť je potrebné hodnotiť aj v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. z dôvodu práva na spravodlivé súdne konanie, sťažovateľ poukázal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý vo svojej judikatúre zrekapituloval v bode č. 28 rozsudku A-18499/08 vo veci Shamoyan v. Arménsko zo 7. júla 2015, že právo na súd, ktorého súčasťou je aj právo na prístup k nemu, nie je absolútne. Vzhľadom na uvedené navrhol zrušiť napadnutý rozsudok krajského súdu v časti výroku II. a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Súčasne žiadal, aby žiadnemu z účastníkov konania nebola priznaná náhrada trov konania.

8. Žalobkyňa vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedla, že krajský súd rozhodol správne. Vo vyjadrení ďalej uvádzala väčšie množstvo nesúvisiacich skutkových tvrdení. Uviedla, že žalovaný jej ani raz neposkytol pomoc, rovnako ako policajné orgány vo Zvolene a Žiari nad Hronom. Poukázala na to, že podávala trestné oznámenia, ktoré boli vyhodnotené tak, že boli podané na vymyslenom skutkovom základe. Uviedla, že počas hospitalizácie na psychiatrii čakala dieťa a nikto sa jej nepýtal, či ho chce alebo nie. Ďalej uviedla, že musí zaplatiť súdnej exekútorke na základe príkazu na začatie exekúcie zrážkami zo mzdy na úhradu neprednostnej pohľadávky. Uviedla, že v konaní 13C/105/2010 ju dali obmedziť na právne úkony. Žiadala o znovuotvorenie týchto dvoch incidentov a taktiež žiadala svedkov na pojednávaní.

9. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky konajúci ako kasačný súd (§ 11 písm. h/ SSP) preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo v medziach dôvodov podanej kasačnej sťažnosti v zmysle § 453 ods. 1 a 2 SSP, kasačnú sťažnosť prejednal postupom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP), keď deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne 5 dní vopred na úradnej tabuli a na internetovej stránke Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky <<http://www.nssud.sk>> (§ 137 ods. 2 a 3 SSP) a jednomyselne dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná.

10. Podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. ak ide o vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti, môže riaditeľ po predchádzajúcom stanovisku rady rozhodnúť o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci osobám, ktoré nespĺňajú podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa tohto zákona z prostriedkov centra.

11. Kasačný súd po oboznámení sa s rozsahom a dôvodmi kasačnej sťažnosti považuje za relevantné pre posúdenie dôvodnosti kasačnej sťažnosti vysporiadanie sa s otázkou, či za daných skutkových okolností bolo povinnosťou žalovaného vyhodnocovať status žalobkyne aj v intenciách ustanovenia §

5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. a v súlade s touto právnou úpravou rozhodnúť ešte pred vydaním napadnutého rozhodnutia žalovaného.

12. Kasačný súd po oboznámení sa s obsahom spisu mal za preukázané, že žalobkyňa ako žiadateľka v žiadosti o poskytnutie právnej pomoci doručenej žalovanému 16. februára 2021 (ďalej aj len „žiadosť“) požiadala o poskytnutie právnej pomoci vo veci vedenej na OS ZV pod sp.zn. 10C/23/2020, pričom v žiadosti neuvádzala dôvody, resp. výslovne sa nedomáhala postupu podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. Zo spisu (žiadosť; rozhodnutie Sociálnej poisťovne o ustanovenom invalidnom dôchodku na rok 2021 z 3. decembra 2020; potvrdenie o výplate dôchodkových dávok Sociálna poisťovňa z 23. februára 2021) ďalej vyplynulo, že započítateľný príjem žalobkyne v relevantnom posudzovanom období predstavoval príjem z invalidného dôchodku a v posudzovanom období august 2020 až január 2021 tento presahoval 1,6 násobok životného minima, rovnako aj v mesiaci podania žiadosti, t.j. vo februári 2021. V období august 2020 až január 2021, rovnako aj vo februári 2021 predstavoval 1,4 násobok sumy životného minima sumu 301,- € a 1,6-násobok sumy životného minima sumu 344,- €, pričom žalobkyňa mala v tomto období mesačný príjem 360,60 € (s výnimkou v mesiaci január a február, kedy mala príjem 370,- €). Z listu vlastníctva č. XXXX získaného z katastrálneho portálu Úradu geodézie, kartografie a katastra SR bolo zistené, že žalobkyňa vlastní v spoluvlastníckom podiele 1/1 so svojim ex-manželom nehnuteľnosť - byt č. 13, v k.ú. A., v obci Y., pričom nehnuteľnosť je zaťažená viacerými exekučnými príkazmi. Výpismi z obchodného a živnostenského registra k 23. februáru 2021 bolo zistené, že žalobkyňa nie konateľom žiadnej obchodnej spoločnosti a nevlastní ani živnostenské oprávnenie.

13. Kasačný súd konštatuje, že s ohľadom judikatúru Najvyššieho súdu SR v súvislosti s posudzovaním prípadne povinnosti žalovaného vyhodnocovať status žalobcu v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. bola súdna prax v prístupe k tejto otázke nejednotná, čo vyplynulo okrem iných (napr. rozsudky Najvyššieho súdu SR sp.zn. 6Sžk/20/2020, sp.zn. 4Sžk/4/2020) aj z rozhodnutí, ktoré v napadnutom rozsudku označil krajský súd. K zjednoteniu rozhodovacej praxe došlo až na základe rozhodnutia veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu SR vo veci vedenej pod sp.zn. 1Vs/1/2021 z 24. februára 2022, pričom právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho správneho súdu záväzný. V citovanom rozhodnutí veľký senát Najvyššieho správneho súdu SR zodpovedal otázku, ktorá je relevantná aj pre prejednávanú vec, teda, či je Centrum právnej pomoci povinné preskúmať mu predloženú žiadosť o poskytnutie právnej pomoci aj v zmysle § 5b ods. 6 zák. č. 327/2005 Z.z., a to v prípade, ak to žiadateľ v žiadosti výslovne neuvádza.

14. Kasačný súd poukazuje na to, že veľký senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky rozsudkom sp.zn. 1Vs/1/2021 z 24. februára 2022 vyslovil okrem iného právny názor, cit.: „45. Kolidujúce právne názory, vyslovené súčasne, alebo aj osobitne, v troch iných rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (v podstate v dvoch rozhodnutiach, keďže rozhodnutie sp.zn. 4Sžk/4/2020 odkazuje na rozhodnutie sp.zn. 6Sžk/20/2020), označených predkladajúcim senátom, v podstate hovoria, že žalovaný je povinný, s ohľadom na imperatív uvedený v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, skúmať vždy aj podmienky pre postup podľa § 5b ods. 6 zákona o poskytovaní právnej pomoci, ba dokonca, že to má, aj mimo uplatnených žalobných bodov, robiť správny súd. V zmysle rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Sžo/4/2018 je žalovaný povinný vyhodnocovať status žiadateľa v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. a v súlade s touto právnou úpravou rozhodnúť ešte pred vydaním rozhodnutia žalovaného.

46. Veľký senát zastáva názor, že otázky nastolené predkladajúcim senátom je potrebné zodpovedať po zohľadnení štruktúry článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a vzájomného vzťahu medzi režimom podľa § 6 a § 10 zákona o poskytovaní právnej pomoci, ktoré upravujú konanie o nároku na poskytnutie právnej pomoci podmienené splnením relatívne konkrétne vymedzených zákonných podmienok, a režimom podľa § 5b ods. 6 citovaného zákona, ktorý, naopak, upravuje iba možnosť riaditeľa Centra právnej pomoci po predchádzajúcom stanovisku Rady Centra právnej pomoci (ďalej len „rada“) rozhodnúť o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci osobám, ktoré nespĺňajú podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z.

47. Z uvedených ustanovení vyplýva, že kompetencia rozhodovať o nároku na poskytnutie právnej pomoci podľa § 6 a § 10 zákona o poskytovaní právnej pomoci je zverená žalovanému, kým kompetencia rozhodovať o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci podľa § 5b ods. 6 citovaného zákona je zverená riaditeľovi Centra právnej pomoci po obdržaní stanoviska rady.

48. Ďalej je zrejmé, že § 5b ods. 6 zákona o poskytovaní právnej pomoci umožňuje riaditeľovi Centra právnej pomoci rozhodnúť o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci v prípade, že žiadateľ nespĺňa iné podmienky na priznanie nároku na právnu pomoc, kedykoľvek, a to i bez toho, aby sa takéhoto postupu výslovne žiadateľ o právnu pomoc domáhal. Ide o akýsi nástroj na odstránenie tvrdosti zákona. Využitie tejto zákonnej možnosti je však výlučne v kompetencii riaditeľa s tým, že rozhodnúť môže až po predchádzajúcom stanovisku rady Centra právnej pomoci. Prirodzene sa predpokladá, že to bude práve žalovaný, ktorý po vyhodnotení, že v danom prípade nie sú splnené podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z., túto predloží riaditeľovi na postup podľa § 5b ods. 6 citovaného zákona, ak pôjde o vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti.

49. Rovnako je však zrejmé, a to je moment, v ktorom veľký senát deklaruje odklon od doterajších právnych názorov, že zo znenia § 5b ods. 6 zákona o poskytovaní právnej pomoci nie je možné nijako vyvodiť, že by sa uvedené ustanovenie malo aplikovať vždy, a to aj v prípade, ak sa ho sám žiadateľ o právnu pomoc nedomáha. Inak povedané ustanovenie § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. nezakladá právny nárok na vydanie rozhodnutia o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci. Tento záver následne znamená, že žalovaný nie je povinný v odôvodnení svojho rozhodnutia v každom jednotlivom prípade, teda aj v prípade, ak sa žiadateľ postupu podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. nedomáha, uvádzať dôvody nepredloženia žiadosti riaditeľovi Centra právnej pomoci na rozhodnutie podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. To súčasne znamená, že žalovaný bude mať povinnosť odôvodniť svoj záver o nepotrebnosti využitia ustanovenia § 5b ods. 6 citovaného zákona iba za situácie, ak sa daného postupu bude žiadateľ výslovne domáhať (bližšie bod 52 rozsudku).

50. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp.zn. 8Sžo/4/2018 z 25. októbra 2018 (v poradí ďalšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na tento rozsudok nadviazali) založil svoj záver o povinnosti žalovaného postupovať a rozhodovať podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. a to aj vtedy pokiaľ sa žiadateľ postupu a rozhodovania podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. nedomáha, na článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

51. Podľa názoru veľkého senátu, z relatívne otvorenej klauzuly článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky však nie je možné vyvodiť, že by tento ukladal povinnosť poskytovať (súdnou aj mimosúdnou) právnu ochranu mimo rámcov, v ktorých sa tejto právnej ochrany domáha osoba brániaca svoje práva. Z článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky teda nevyplýva právo na sua sponte iniciované konania brániace práva dotknutej osoby, ani na to, aby v rámci takých konaní existovali nejaké námietky povahy ex officio. Rovnako je namieste zdôrazniť, že právo na právnu pomoc nepožaduje bez ďalšieho ani Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a tiež, že právo na prístup k súdu nie je z dôvodu absencie právnej pomoci automaticky porušené (najmä rozsudok Sialkowska v. Poľsko, resp. Airey v. Írsko). Veľký senát v uvedenej judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva neidentifikoval, že by bolo potrebné skúmať prípadný titul nároku na právnu pomoc aj bez toho, aby sa tohto nároku (nejakým titulom) domáhala osoba, ktorej sa má právna pomoc poskytovať. S poukazom na uvedené, argumenty vyplývajúce z konkurujúcich rozhodnutí neobstoja.

52. Veľký senát z dôvodu potreby komplexného posúdenia nastolenej aplikácie ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. považuje za potrebné vyjadriť sa k žiadanému postupu žalovaného v situácii, keď žiadateľ v samotnej žiadosti o poskytnutie právnej pomoci uvedie, že sa domáha aj postupu podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. V takomto prípade, pokiaľ žalovaný nebude považovať danú vec za vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti,

v odôvodnení svojho rozhodnutia uvedie dôvody, ktoré boli relevantné pre prijatie daného záveru a predmetnú žiadosť riaditeľovi Centra právnej pomoci predkladať nebude.

53. Na strane druhej, žalovaný bude predkladať žiadosť riaditeľovi na rozhodnutie, pokiaľ na základe vlastného uváženia (správna úvaha) dospeje k záveru, že v prípade žiadateľa, ktorý nespĺňa podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z.z. z prostriedkov centra, ide vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti. Na predloženie veci riaditeľovi teda nebude relevantnou skutočnosť, či sa žiadateľ v žiadosti o poskytnutie právnej pomoci domáha alebo nedomáha aplikácie ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. Následne o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci rozhodne riaditeľ po predchádzajúcom stanovisku rady. Rozhodnutie riaditeľa bude mať povahu skôr vydaného rozhodnutia podľa § 27 ods. 1 Správneho súdneho poriadku, ktoré nie je samostatne spôsobilým predmetom súdneho prieskumu. Toto rozhodnutie však bude, na základe návrhu žalobcu podľa ustanovenia § 191 ods. 3 písm. b) Správneho súdneho poriadku, preskúmateľné v spojení s meritórnym rozhodnutím vo veci žiadosti o poskytnutie právnej pomoci, práve podľa už uvedeného ustanovenia § 27 ods. 1 SSP, nakoľko bolo pre vydanie negatívneho meritórneho rozhodnutia žalovaného vo veci záväzné.

54. Veľký senát v súvislosti s rozhodnutiami, od ktorých deklaruje odklon považuje za potrebné tiež uviesť, že senáty (6S a 4S kasačného súdu) posudzovali aplikáciu ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. až na základe uplatnenej sťažnostnej námietky, ktorá však má z pohľadu ustanovenia § 441 Správneho súdneho poriadku jednoznačnú povahu novoty, nakoľko nebola uplatnená v správnej žalobe pred krajským súdom. V tejto súvislosti veľký senát zdôrazňuje, že ustanovenie § 441 Správneho súdneho poriadku neumožňuje v kasačnej sťažnosti uplatňovať nové skutočnosti a dôkazy, okrem tých, ktoré majú preukázať prípustnosť a včasnosť podanej kasačnej sťažnosti, čo sa však nevzťahuje na daný prípad. Navyac veľký senát súhlasí s predkladajúcim senátom, že z odôvodnení týchto rozhodnutí nie je zřejmý dôvod, prečo dané senáty prihliadli na uvedenú sťažnostnú námietku. Len na doplnenie, veľký senát mal z odôvodnenia rozhodnutia sp. zn. 8Sžo/4/2018 dokonca preukázané, že navrhovateľ (išlo o konanie podľa tretej hlavy OSP) danú námietku nevzniesol ani v podanom opravnom prostriedku a ani následne v podanom odvolaní (OSP), pričom absencia postupu podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. bola práve dôvodom zmeny napadnutého rozsudku v podobe zrušenia rozhodnutia žalovaného (v tom čase odporcu) a vrátenia mu veci na ďalšie konanie aj spolu so záverom, že aplikáciu ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z. má rovnako ex offo skúmať aj správny súd. S uvedeným záverom sa veľký senát nestotožňuje majúci za to, že vo veci, o ktorú v danom prípade ide, je správny súd viazaný rozsahom a dôvodmi správnej žaloby (§ 134 ods. 1 SSP).

55. Pochopiteľne nie je vylúčené, že nastane situácia, že žiadateľ v rámci žiadosti nebude požadovať pre prípad nesplnenia zákonných podmienok pre priznanie nároku na poskytnutie právnej pomoci, postup podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. a absenciu postupu podľa § 5b ods. 6 citovaného zákona namietne až v správnej žalobe. Pri posudzovaní dôvodnosti takejto správnej žaloby, bude namieste prezumovať, že „mlčanie“ žalovaného v odôvodnení rozhodnutia ohľadom (ne)aplikácie § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. znamená, že tento postup neuplatnil, nakoľko vo veci neidentifikoval dôvody hodné osobitného zreteľa, čo súčasne ale znamená, že otázkou aplikácie ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. sa zaoberal a nepovažoval ju za dôvodnú. Správny súd následne v rozsahu uplatnených žalobných bodov vyhodnotí povahu veci, ktorej sa predmetná žiadosť týka s tým, že pokiaľ bude mať za to, že by predmetná žiadosť mala byť práve z dôvodu jej podstaty posudzovaná aj podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z., zruší rozhodnutie žalovaného a vec mu vráti na ďalšie konanie, v rámci ktorého žalovaný predloží žiadosť riaditeľovi na rozhodnutie podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. Tento postup správneho súdu však nemôže byť pravidlom, ale vždy bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu, jeho závažnosti a dôležitosti, na ktoré správny súd poukáže v odôvodnení svojho rozhodnutia. Uvedený záver môže evokovať rozpor s prijatým záverom veľkého senátu, ktorý uviedol v bode 49, avšak nie je tomu tak. Veľký senát v tejto súvislosti opakuje, že žalovaný nie je povinný zdôvodňovať prečo neaplikoval ustanovenie § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z., pokiaľ to žiadateľ výslovne neuvádza vo svojej žiadosti. V takomto prípade

bude ale zároveň platiť, že aplikáciu ustanovenia § 5b ods. 6 citovaného zákona nepovažoval za dôvodnú.

56. Nad rámec uvedenej veci veľký senát ešte dáva do pozornosti možnosť využitia tzv. predbežnej konzultácie podľa § 9 zákona č. 327/2005 Z.z., v rámci ktorej sú žiadateľovi vysvetlené podmienky uplatnenia nároku na poskytnutie právnej pomoci.

57. Vychádzajúc z vyššie uvedených skutočností veľký senát na nastolenú otázku predkladajúceho senátu odpovedá nasledovne:

Centrum právnej pomoci nie je povinné preskúmať mu predloženú žiadosť o poskytnutie právnej pomoci aj v zmysle § 5b ods. 6 zák. č. 327/2005 Z.z., na základe ktorého by mohol riaditeľ po predchádzajúcom stanovisku rady rozhodnúť o úhrade peňažných prostriedkov na účely poskytnutia právnej pomoci žiadateľovi, ktorý nespĺňa podmienky na poskytnutie právnej pomoci podľa tohto zákona z prostriedkov Centra právnej pomoci, pokiaľ ide o vec hodnú osobitnej ochrany a potreby zabezpečenia prístupu k spravodlivosti, ak to žalobca v žiadosti výslovne neuvádza.“.

15. Kasačný súd konštatuje, že vzhľadom na podstatu kasačných námietok a vzhľadom na skutkové okolnosti je citovaný právny názor plne aplikovateľný aj na prejednávanú vec, a teda možno uzavrieť, že vzhľadom na to, že žalobkyňa v žiadosti nepožadovala aplikáciu postupu podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z., žalovaný nebol povinný aplikovať tento postup.

16. Pokiaľ krajský súd konštatoval, že nie je zrejmé, z čoho vychádzal žalovaný pri svojom konštatovaní, že žalobkyňa žiadala o poskytnutie právnej pomoci v konaní, predmetom ktorého bola ochrana osobnosti, kasačný súd po oboznámení sa s obsahom spisu mal za preukázané, že žalobkyňa ako žiadateľka v žiadosti požiadala o poskytnutie právnej pomoci vo veci vedenej na OS ZV pod sp. zn. 10C/23/2020. Z administratívneho spisu ďalej vyplynulo, že žalovaný mal spolu so žiadosťou k dispozícii žalobu doručenu OS ZV dňa 14. júla 2020, ktorou žalobkyňa iniciovala konanie vedené na OS ZV pod sp.zn. 10C/23/2020, vo vzťahu ku ktorému žiadala prostredníctvom vyššie uvedenej žiadosti o poskytnutie právnej pomoci. Žaloba je označená ako „Žaloba-obnova“, pričom z jej obsahu ako aj označenia účastníkov je zrejmé, že žalobkyňa podáva žalobu na znalkyňu, ktorá žalobkyňu podľa jej slov popísala ako klamárku a podvodníčku, na základe čoho mali byť žalobkyňu podľa jej slov zamietnuté všetky jej podania zo strany všetkých inštitúcií. Súčasťou administratívneho spisu je aj listina označená ako „Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií k sp.zn. 75S/22/2021“ zo 17. mája 2021, ktorou žalovaný na reagoval na výzvu krajského súdu z 14. mája 2021, pričom v označenej listine žalovaný uvádza, že vlastným zistením špecifikoval vec, v ktorej sa domáhala žalobkyňa poskytnutia právnej pomoci ako ochranu osobnosti a po doložení dokladov k materiálnej stránke veci zistilo, že túto zákonom stanovenú podmienku žalobkyňa nespĺňa. Kasačný súd v zhode so žalovaným v súvislosti s predmetom konania, pre ktoré žalobkyňa žiadala právnu pomoc konštatuje, že vychádzajúc najmä z obsahu žaloby žalobkyne, z označenia dotknutého súdneho konania v žiadosti a podporne berúc do úvahy aj rozhodnutia v konaniach pod inými sp. zn., ktoré sú súčasťou spisu (uznesenie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 2Cdo/235/2012; rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp.zn. 13Co/49/2016; uznesenie OS ZV sp. zn. 13C/105/2010), konštatuje, že v danom prípade žalobkyňa žiadala o poskytnutie právnej pomoci v súdnom konaní, ktorého predmet sa týka ochrany osobnosti. Je pravdou, že v uznesení OS ZV sp. zn. 10C/23/2020 je ako predmet konania označená obnova konania a z odôvodnenia nevyplýva žiadna informácia, ktorá by približovala o obnovu akého konania ide, avšak v kontexte obsahu ostatných listín v administratívnom spise možno prijať záver, že žalobkyňa žiadala o poskytnutie právnej pomoci pre súdne konanie, v ktorom pôjde o ochranu osobnosti.

17. Kasačný súd súčasne aj s ohľadom na námietku sťažovateľa, že krajský súd v súvislosti s potrebou aplikácie § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z. išiel nad rámec žalobných bodov konštatuje, že vzhľadom na skutočnosť, že žalobkyňa je osobou bez právneho vzdelania a žalovaným je Centrum právnej pomoci je pochopiteľné, že krajský súd na žalobu nahliadal neformálnejšie, hoci to aj právna

úprava nepredpokladá (ako je tomu napr. v prípade sociálnych vecí), avšak s ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti sa takýto postup v prejednávanej veci i kasačnému súdu javí ako vhodný.

18. Vzhľadom na vyššie uvedené kasačný súd konštatuje, že potrebu aplikácie resp. absenciu aplikácie tohto postupu žalobkyňa nežiadala v žiadosti a napokon ju ani nenamietala v správnej žalobe, preto kasačný súd s poukazom na rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 1Vs/1/2021 z 24. februára 2022 konštatuje, že žalovaný nebol povinný automaticky vyhodnocovať status žalobkyne aj v intenciách ustanovenia § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z.z., pričom z povahy veci kasačný súd nezistil, že by predmetná žiadosť mala byť práve z dôvodu jej podstaty posudzovaná aj podľa § 5b ods. 6 zákona č. 327/2005 Z. z.

19. Na základe vzhľadom na uvedené skutočnosti napadnutý rozsudok krajského súdu vo výroku II. a III. (súvisiaci výrok o trovách) podľa § 462 ods. 1 SSP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Úlohou krajského súdu v ďalšom konaní bude vec opätovne prejednať a pridržať sa právneho názoru kasačného súdu uvedeného vyššie, ktorým je krajský súd v zmysle § 469 SSP viazaný.

20. Podľa § 467 ods. 3 SSP, ak kasačný súd zruší rozhodnutie správneho súdu a vec mu vráti na ďalšie konanie, správny súd rozhodne aj o nároku na náhradu trov kasačného konania. Vzhľadom k tomu, že kasačný súd zrušil napadnutý rozsudok správneho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a v kontexte s vyššie citovaným ustanovením o trovách kasačného konania, o nároku na náhradu trov kasačného konania rozhodne správny súd.

21. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší správny súd SR v senáte pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e :

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok nie je prípustný.